

Hak, yasaların bireylere tanıdığı bir yetkidir ve Özgürlükleri, yasaklan ve yararlanma istemlerini içeren bir bütündür.

Yasaklar, bir şeyin yapılmamasını isteme hakkıdır, Kişi ve konut dokunulmazlığı, özel yaşamın gizliliği, zorla çalıştırma, keyfi tutuklanma ve işkence bu kapsama girer,

Yararlanma istemi ise çalışma» işsizliğe karşı korunma, örgütlenme ve sendika kurma, eşit ve adil ücret, eğitim hakkı ve kültürel haklardan oluşur.

Özgürlükler, çağdaş ve evrensel değerlere, uluslararası hukukun genel ilkelerine ve toplum

platformunda birçok girişimler gerçekleştirilmiştir. Birleşmiş Milletler düzeyinde, 1948'de kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, bugün insan hakları kapsamında hazırlanmış en önemli belge olarak kabul edilmektedir.

Günümüzde 10 Aralık 1948'de kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin kabul edildiği gün İnsan Hakları Günü, 10 Aralık'm içinde bulunduğu hafta ise İnsan Hakları Haftası olarak bütün dünyada kutlanmaktadır,

İnsan Hakları Günü ve İnsan Hakları Haftası tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de çok çeşitli etkinliklerle (toplantı, yürüyüş, sergi, şenlik, vb) kutlanmaktadır, Toplumun bu konudaki duyarlılığın geliştirmek için ise İnsan Hakları Derneği ve İnsan Hakları Vakfı gibi örgütlenmelere gidilmiştir,

Bugün Türkiye, Birleşmiş Milletler'in araştırmasında, 40 üzerinden 7 alarak, 88 ülke arasında 66. sırada yer alabilmiş ve sınıfta kalmıştır. İnsan hakları İhlallerinin, işkencenin resmi makamlarca kabul edildiğini de biliyoruz. Buna karşın İnsan Hakları Günü ve İnsan Hakları Haftası ile ilgili etkinliklerin çok sınırlı katılımlarla gerçekleştirilmiş olması düşündürücüdür.

İnsan Hakları karşısındaki duyarsızlığımızın dorukta olduğu koşullarda, devletin bu soruna el atması, soruna resmi bir biçim ve içerik vermeye çalışması bir başka ilginç noktadır. Koalisyon hükümeti bir İnsan Hakları Bakanlığı kurarak, insan hakları ihlallerinin artık son bulacağı mesajını topluma vermeye çalışmaktadır. Oysa insan hakları sorunu, ihlallere karşı duyarlı çevrelerce, savunulmuş, Örgütlenmelere gidilmiştir, İHD ve İHV devletten ve hükümetten bağımsız, hatta onlara rağmen kurulmuşlar ve mücadele etmişlerdir.

İnsan hakları mücadelesinin devletin gücünü altına alınması, içeriğinin boşaltılması ve bu anlamda resmileştirilmesi tehlikesine karşı dikkatli olunmalıdır,

İnsan hakları sorunu, toplumsal bilinç yaratma sorunudur,

İnsan Hakları, Duyarlılık ve İhlaller,

Jeoloji Yüksek Mühendisi / Mesude AYDAN

yararına göre yapılabilir her türlü davranış ve eylemde bulunabilmektir. Kişi haberleşme, düşünce, din ve vicdan, basın, toplanma ve dernek kurma Özgürlükleri başlıcaları olarak sayılabilir,

Öte yandan bu hak ve özgürlükler üç türdür ve birbirlerini tamamlarlar. Bunlar, kişi hak ve özgürlükleri (klasik hak ve Özgürlükler), siyasal hak ve özgürlükler ile toplumsal ve ekonomik hak ve özgürlüklerdir. Tarihsel süreç içinde ilk kazanılanlar kişi hak ve özgürlükleridir. Fransız Devrimi ile birlikte siyasal hak ve Özgürlükler, 19. yüzyılın ikinci yarısından sonra da toplumsal ve ekonomik hak ve özgürlükler, gündeme gelmiştir.

İnsan hakları, insanlığın uzun yıllar süren mücadelelerinin sonucu geliştirilmişlerdir. İşte bu nedenle, insan haklarının korunup geliştirilmesi tüm insanlığın bir sorunudur. Dünyanın herhangi bir yerindeki insan haklarına ilişkin bir sorun, tüm insanlığı ilgilendirmelidir. Soruna ulusal normlarla ötesinde, uluslararası normlarla yaklaşmak zorunluluktur. Bu nedenle de uluslararası

Ülkemizde yıllardır İnsan haklarını ihlal edenler teşhir edilmeden, cezalandırılmadan toplumsal duyarlılığı kalıcı bir biçimde yaratmak olanaklı değildir.

Ülkemiz insanların, özellikle de insan hakları ihlallerine duyarlı kesimlerinin, bazı yasal düzenlemelerle sorunların ortadan kalkacağı biçiminde iyimserliğe yönlendirilmesi aceleci bir yaklaşımdır, Türkiye bugüne kadar, 1982 Anayasası'na göre iç hukuk hükümlerine dönüşmüş bir çok uluslararası sözleşmeyi onaylamış, buna rağmen son 11 yılda sayısız insan hakları ihlalleri yaşanmıştır,

İnsan haklarının bakanlık düzeyinde ele alınması, önümüzdeki günlerde insan hakları ihlallerinin olmayacağı anlamına gelebilir mi? Başka bir anlatımla Türkiye'nin insan hakları konusunda 88 ülke arasında 66, olması insan hakları bakanlığının bulunmamasından mı kaynaklanmaktadır? İnsan hakları konusunda duyarlı, ileri konumdaki ülkelerde böyle bir bakanlığın olduğu da söylenemez. Sorun toplumu bu konuda duyarlı kılabilmek, hukuk devletini tüm kurallarıyla işletebilmektir, Duyarsız bir toplumda devlet sorunları çözemez, duyarlı bir toplumda devlet insan haklarını ihlal edemez.

Mücadele insan olarak kabul etmek ve ettirmekle başlamaktadır. Ulusal, cinsel ve çevreye yönelik baskı ve haksızlıklara karşı, insan hakları ihlallerine karşı kendi aktif-bağımsız geleceğimizi yaratabilmeliyiz,

Bu çerçevede;

— 1961 Anayasası İle anayasal bir kurum olarak tanımlanan ve 1982 Anayasası'nda aynı biçimde korunan Milli Güvenlik Kurulu, demokratik toplumlarda Örneği görülmemeyen, demokrasinin önündeki önemli bir engeldir. İnsan haklarının yaşama geçmesini istiyorsak bu anti-demokratik kurulum kaldırılması,

— Yeni çağdaş ve demokratik bir anayasa yapılması,

— İnsan hakları önündeki engellerden olan DGM ve Askeri Mahkemelerin kapatılması,

— Uluslararası antlaşmalar-daki çekincelerin kaldırılması ve

yasalarımızın bunlara uyumlu hale getirilmesi,

— İnsan hakları ihlalleri noktasında soruşturma komisyonları kurulması ve sorumluların yargılanması,

— Geçmişin, özellikle de 11 yılın insan hakları açısından sorgulanması,

— Kontrgerilla vb, gibi kuşku ve kaygı veren kuruluşların kapatılması,

— İdam cezasının kaldırılması,

— Genel bir af çıkarılması,

— Anayasa Mahkemesi'ne başvuru hakkının genişletilmesi

— Tüm yasa, tüzük ve yönet-

meliklerdeki anti - demokratik hükümlerin ayıklanması,

— Ulusal kimliklerin geliştirilmesinin önündeki engellerin kaldırılması,

— Kamu yönetiminin, özellikle İçişleri Bakanlığı'nın hukuk devletine uygun bir biçimde yeniden düzenlenmesi,

gibi insanın insanca yaşayabilmesini sağlayacak istemler etrafında, tüm insan hakları savunucularının birleşmesi, bu istemlerin biran önce yaşama geçirilmesi bir zorunluluktur. Bunların gerçekleşmesi umudu ve dileğiyle •

TMMOB DANIŞMA KURULU TOPLANTISI ÜZERİNE

30

Kasım - 1 Aralık 1991 tarihleri arasında yapılan ve 'ki Sün süren Danışma Kurulu toplantısında önemli konular tartışılmış, çözüm yolları üzerinde durulmuştur.

Toplantıya katılanların hemen tümü Türkiye'nin yeni bir dönemin başlangıcında bulunduğu, bu yeni dönemde TMMOB'ne bazı önemli görevler ve sorumluluklar yüklediği, bunun için ciddi bir çalışma içine girilmesinin önemi üzerinde durulmuştur,

İTMMOB'nin yeni kurulan koalisyon hükümeti ile ilişkilerini ilkesel, özerkliğini koruyucu bir tutumla sürdürülmesinin yanında, sorunları yalnızca eleştirilmesi ile yetinilmemesi, bunun yanında sorunların çözümü için önerilerde bulunması istenmiştir.

Toplantıda en ağırlıklı konu olarak konuşulan konu ise sendikalaşma olmuştur. Söz alan konuşmacıların hemen tümü bu konunun üzerinde durmuş ve bu konuya ilişkin olarak TMMOB'nin önemli görev ve sorumluluklarının bulunduğunu açıklamışlardır. Koalisyon protokolü ve hükümet programında yer alan kamu çalışanlarına sendikal hakların tanınacağına ilişkin hükümler nedeniyle, bu konuda görüş ve önerilerin belirlenmesinin önemi üzerinde durulmuştur. Bunun yanında TMMOB'nin kamu çalışanı üyelerini sendikalaşmaları yönünde teşvik etmesinin gerekliliği vurgulanmıştır.

Toplantıda, TMMOB'nin işyeri temsilciliklerinin kurulması yönünde

ağırlıklı bir görüş oluşmuştur. Oluşturulacak işyeri temsilciliklerinin sendikalaşma sürecine olumlu katkılarının da olacağı belirtilmiştir.

Yeni kurulan koalisyon hükümetinin programında yer alan ve TMMOB'hi birinci derece ilgilendiren konular üzerinde çalışma yapılması genel bir onay görmüştür, TMMOB'ni ilgilendiren anayasal konuların diğer meslek örgütleri ile birlikte değerlendirilmesi, yine TMMOB'hl'n yasa, tüzük, yönetmeliklerine ilişkin öneri ve değişikliklerin belirlenmesi bir eğilim karan olarak ortaya çıkmıştır, Konu ile bağlantılı olarak TMMOB'nin bağlı olduğu kamu kurumu nîletiği statüsü ile vesayet konularında geniş tartışmalar olmuştur. Bir kısım konuşmacılar vesayetin kaldırılmasını savunurlarken, bir kısım konuşmacılar vesayetin savunulmayacağı, ancak TMMOB üzerinde bugüne kadar ciddi bir vesayet uygulamasının olmadığını, bu konunun çalışmaları engellemediğini belirtmişlerdir,

TMMOB'nin değişik konulara ilişkin önerilerinin hazırlanması ile ilgili olarak da iki farklı yaklaşım kendisini göstermiştir. Bir kısım konuşmacılar öneri hazırlamanın bir uzmanlık işi olduğunu ve bu hazırlıkların TMMOB ilkeleri gözetilmek koşuluyla, profesyonel kadrolara hazırlanmasını savunurken, bir kısım konuşmacılar ise komisyonlar kurulmasını, önemli olanın örgütün görüşünün oluşturulması olduğunu savunmuşlardır^